

SEMINÁŘE ČSE

MDT: 330.1; 330.8; 330.43

klíčová slova: Nobelova cena – časové řady – volatilita – kointegrace

Nobelova cena za ekonomii 2003

Na konci března 2004 se uskutečnil 51. seminář České společnosti ekonomické v řadě „Ekonomické teorie a česká ekonomika“; jako březnový seminář byl již tradičně věnován představení díla posledních laureátů Nobelovy ceny za ekonomii, tentokrát pro rok 2003. Toto nejprestižnější ocenění v oblasti ekonomie, které nese oficiální název „Cena Švédské národní banky za rozvoj ekonomické vědy na památku Alfreda Nobela“, bylo pro minulý rok uděleno dvěma americkým ekonomům, resp. ekonometrům. V abecedním pořadí jde o *Roberta F. Engleho* (New York University) a *Cliva W. J. Grangera* (University of California, San Diego). Cenu společně získali za svůj *přínos k analýze ekonomických časových řad*.

Řečníky semináře, kteří se ujali nelehkého úkolu stručně představit dílo posledních laureátů, byl Josef Arlt (VŠE a ČNB Praha) a Miloslav S. Vošvrda (FSV UK a UTIA Praha) za moderace L. Komárka. Druhý z uvedených řečníků nejprve seznámil auditorium s životem, dílem a osobností R. Engleho, považovaného za zakladatele finanční ekonometrie. Poté byl jednoznačně demonstrován Engelův přínos akademické obci, a to ukázkou četnosti citací jeho stěžejních deseti odborných článků. Věcnou rovinu přednášky zasadil M. Vošvrda do úsilí mnoha generací ekonomů umět predikovat změny cen aktiv. Ty jsou rovněž ústředním zájmem mnoha současných finanční aplikací, které ve své formalizované podobě vyúsťují do skupiny stochastických modelů volatility a tzv. ARCH (Autoregressive Conditional Heteroskedasticity) a GARCH (General Autoregressive Conditional Heteroskedasticity) modelů. Právě za existenci posledních dvou jmenovaných modelů laureátovi dnes nejvíce vděčíme. M. Vošvrda dále ukázal vývojovou linii těchto modelů (*random walk, conditital heteroscedastic, ARCH, GARCH, ARCH in mean, GARCH in mean, integrated GARCH, EGARCH, CHARMA, stochastic volatility model*) s upozorněním na jejich výhody a nedostatky, včetně stručného popisu jejich aplikačního potenciálu.

J. Arlt v druhé části semináře navázal analyticko-deskriptivním vystoupením věnovaným C. Grangerovi. Účastníkům semináře poutavým způsobem nastínil laureátův životopis, publikační činnost (včetně hodnotí a vyznamenání, kterými byl mimo Nobelovu cenu poctěn), a zejména chronologický vývoj jeho odborných přínosů – od spektrální analýzy a kauzality z 60. let minulého století, přes otázky spojené se zdánlivou regresí otázky a kauzality v 70. letech, modely s tzv. dlouhou pamětí a kointegrace v 80. letech, problematiku kointegrace a nelinearity v 90. letech až po současný zájem o odhady získané na základě tzv. panelových dat. J. Arlt mnohé posluchače jistě obohatil o genezi pojmu Grangerova kauzalita – specifického postupu testování závislosti mezi proměnnými. Dále pak zdůraznil některé hlavní aspekty: Clive Granger stál u zrodu prakticky všech nejvýznamnější myšlenek ekonometrické analýzy v posledních 40 letech; jeho práce jsou vstřebatelné relativně široké množině ekonomů; je zastáncem spolupráce odborníků z různých vědních odborů; významně přispěl na akademických pracovištích, kde působil (zejména University of California, San Diego), k přátelské a tvůrčí atmosféře.

Z vystoupení referujících i z poměrně bohaté diskuze vyplynulo, že poutavé představení principů stojících za technicky náročnějšími specifikacemi z oblasti volatility časových řad auditorium zaujalo a obohatilo, což bylo patrné jak z veřejně prezentovaných, tak i z po semináři vedených dotazů. Ty směřovaly zejména do hodnocení českého kapitálového trhu optikou prezentovaných modelů, využití metod umělé inteligence při predikci časových řad cen aktiv a provádění ekonometrických testů v době absence možnosti využití „pohodlných softwarových programů“. Prezentace řečníků semináře jsou zveřejněny na internetových stránkách ČSE (www.cse.cz), životopisy laureátů pan na <http://www.nobel.se/>.

Luboš KOMÁREK*

SUMMARY

JEL Classification: C22, C32, C53

Keywords: Nobel prize – time series – volatility – co-integration

The Nobel Prize Laureates, 2003

Luboš KOMÁREK – Czech National Bank, Prague; University of Economics, Prague
(lubos.komarek@cnb.cz)

The article summarizes the main points discussed at the seminar on “The Nobel Prize Laureates, 2003,” held by the Czech Economic Association in March 2004. The seminar featured two main speakers: Josef Arlt (University of Economics, Prague, and Charles University, Prague), who lectured on the work of Clive Granger; and Miloslav Vošvrda (Charles University and UTIA Prague), who summarized the main ideas of the work of Nobel laureate Robert Engle. Both of the papers are available on the Czech Economic Association’s web site, www.cse.cz.

* poradce člena Bankovní rady České národní banky, přednášející na Vysoké škole ekonomické (katedra měnové teorie a politiky) v Praze, člen výkonného výboru České společnosti ekonomické (lubos.komarek@cnb.cz)